

CONGRESUL NAȚIONAL AL ISTORICILOR ROMÂNI, CLUJ-NAPOCA, 25-28 AUGUST 2016

„Istoricul să nu se plece niciodată decât în fața adevărului istoric”. Astfel își încheia discursul plenar academicianul Dan Berindei, în cadrul sesiunii inaugurale a Congresului Național al Istoricilor Români, desfășurat la Cluj-Napoca, în perioada 25-28 august 2016. O mărturie-moștenire pe care orice istoric ar trebui să o aibă în minte atunci când își așterne pe hârtie opiniile bazate pe fapte. Aceasta este numai una dintre ideile exprimate la Congresul Național al Istoricilor Români, o manifestare multitudinară la care au participat aproximativ 450 de cercetători și dascăli din întreaga țară, congres organizat cu ocazia aniversării primului centenar al intrării României în Primul Război Mondial și care a reușit să se constituie în cea mai mare manifestare de acest gen din România ultimilor 37 de ani. Organizat impecabil de Universitatea Babeș-Bolyai, în colaborare cu Academia Română, Comitetul Național al Istoricilor din România și Centrul de Studii Transilvane, congresul a cuprins 47 de secțiuni, 19 mese rotunde și 4 postere, care au ilustrat o multitudine de aspecte ale istoriei, abordând cronologic toate epocile sale.

Congresul s-a deschis în plen, cu intonarea imnului național, urmată de alocuțiunea academicianului Ioan Aurel Pop, rectorul Universității Babeș-Bolyai, care a subliniat rolul istoriei într-o perioadă contemporană în care valorile devin tot mai efemere, motiv pentru care istoriei ar trebui să i se restituie demnitatea. Secretul acestei *restitutio* rezidă în responsabilizarea istoricului în fața trecutului, neglijarea acestei abordări stând la baza căderii în desuet a istoriei. Un discurs pertinent, elocvent pentru vremurile pe care le trăim, urmat de alocuțiunea academicianului Dan Berindei care a subliniat bucuria personală resimțită în fața celei mai mari manifestări a istoricilor români din ultimele patru decade.

În discursurile succesive ce s-au desfășurat pe parcursul a patru zile, academicianul Dinu Giurescu a transmis un mesaj cu privire la rolul școlii în ziua de azi într-o încercare de recuperare a istoriei ca disciplină din curricula de învățământ. De fapt, una dintre temele arzătoare ale congresului a fost și reducerea numărului de ore de istorie în școli, practic o tentativă pe cale de reușită a cvasi-eradicării unei discipline complete, de cultură generală, la care, așa cum afirma academicianul Ioan Aurel Pop, și se predau nu numai date și evenimente, ci și deosebirea dintre stilurile arhitectonice, diferența dintre o simfonie și un concert etc.

Dintre mesele rotunde ne-a atras atenția în mod deosebit cea privitoare la problemele actuale ale istoriei românești, coordonată de academicianul Victor

Spinei, care a semnalat câteva dintre principalele probleme ale istoriei naționale, precum neregăsirea istoriografiei românești în marile biblioteci ale lumii, motiv pentru care Academia Română a inițiat proiectul intitulat *Civilizație românească*, prin care se dorește realizarea de sinteze pentru principalele domenii ale culturii și științei naționale în cât mai multe limbi străine. Pe parcursul dezbaterilor s-au invocat și alte probleme ale istoriei românești precum promovarea cvasi-exclusivă a anumitor curente istoriografice, problemele de coeziune și comunicare între istorici, problema tirajelor publicațiilor autohtone, recenziile prea amicale făcute cărților istorice în detrimentul rigorii științifice etc.

A fost, prin urmare, un congres dens ca informație, o manifestare ce a dat ocazia celor ce au participat să interacționeze și să socializeze cu ceilalți colegi din țară, în vederea stabilirii de rețele de informații și comunicare, un aspect evolutiv absolut normal în era istorică a tehnologiei.

Oana Andreia Sâmbrian

STAGIUL REALIZAT ÎN PERIOADA 6-20 MAI 2016, ÎN REPUBLICA MOLDOVA, ÎN CADRUL SCHIMBURILOR INTERACADEMICE DINTRE ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

În perioada 6-20 mai 2016, o echipă de cercetători ai Institutului de Cercetări Socio-Umane „C.S.Nicolăescu-Plopșor” al Academiei Române din Craiova, formată din C.S. I dr. Ion Militaru, C.S. III dr. Gabriel Croitoru, C.S. III dr. Nicolae Mihai și C.S. III drd. Silviu-Gabriel Lohon, s-a deplasat la Chișinău, în cadrul programului de schimburi interacademice dintre Academia Română și Academia de Științe a Moldovei. În cadrul stagiului s-a urmărit, în esență: realizarea unui schimb de experiență pe marginea temei „Ideologii și sărbători naționale în Europa de Răsărit”, identificarea de informații suplimentare referitoare la subiectul nostru, consolidarea și extinderea relațiilor cu colegi și specialiști din Republica Moldova în vederea derulării unor proiecte de colaborare pe teme comune.

Programul științific a inclus următoarele: deplasări în locuri memoriale semnificative pentru comunitățile locale, înțelegerea modului în care funcționează memoriile concurențiale, relația dintre ideologie, istorie și memorie prin intermediul cadrelor festive construite. În acest sens, dl. Silviu -Gabriel Lohon împreună cu colegii basarabeni Virgiliu Bîrlădeanu și Ludmila Cojocari au efectuat o vizită la Tiraspol și Bender, pe 8 mai. Pe 9 mai, toată echipa delegației de la Craiova, împreună cu cei doi colegi basarabeni amintiți, a efectuat o cercetare de teren la memorialul „Eternitatea” din Chișinău și la complexul memorial din Șerpeni, cu prilejul manifestărilor festive organizate cu acest prilej. Rezultatul a fost un bogat material foto și audio, care va fi prelucrat ulterior, dar și mai buna

înțelegere, la fața locului, a modului cum funcționează relația dintre ideologic și memoria unui eveniment istoric.

Pe 10 mai, delegația din România a avut o întâlnire cu membrii Institutului de Istorie. În funcție de specialitate și de subiectele vizate, s-au purtat discuții cu cercetător științific principal dr. hab. Gheorghe Cojocaru, directorul Institutului de Istorie, specialist în istoria sovietizării, prof. univ. dr. hab. Ion Șișcanu, șeful secției de Istorie Contemporană, cercetător științific coordonator Virgiliu Bîrlădeanu, cercetător științific superior dr. Marius Tărăță. Colegul nostru, dr. Ion Militaru, a putut discuta și cu colegii de la colegii de la filosofie (dr. Ana Pascaru) despre ideologie și formare intelectuală, despre părinții fondatori ai comunismului, literatura de specialitate și ecoul său în Republica Moldova. Colegul cercetător științific superior dr. Marius Tărăță le-a oferit omologilor din România utile informații despre presa interbelică.

Programul stabilit a inclus și o serie de dezbateri, conferințe și un seminar metodologic comun. Astfel, în data de 12 mai, delegația română a efectuat o deplasare la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Drept și Științe Sociale, Catedra de științe socio-umane și asistență socială, unde cercetătorii craioveni au fost bine primiți de prorectorul responsabil cu cercetarea, dl. conf. univ. dr. Igor Cojocaru, și de dna decan, conf. univ. dr. Lidia Pădureac. În fața studenților de la Istorie și Asistență Socială, colegul nostru, dr. Ion Militaru, a susținut o conferință despre Karl Marx (*Cui i-e frică de Karl Marx?*), urmată de o dezbateră pe marginea lipsei unei literaturi adecvate în Est spre deosebire de Vestul și Centrul Europei, a erorilor unei teorii aparent solid științifice, a preluării ei în cadrul ideologiei comuniste, a relației dintre științific și irațional (apropro de manifestările festive care se derulează și în jurul statuilor lui Marx și Lenin, Estul Europei). Ulterior, s-au purtat discuții pe marginea proiectului „Ideologii politice și sărbători naționale în Europa de răsărit” și a programului de schimb de experiență dintre institutul nostru și Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, precum și perspectiva unei colaborări cu Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Evenimentul a fost anunțat pe site-ul universității la adresa: <http://www.usarb.md/facultati/drept/evenimente-noutati-avize/>.

Pe 16 mai 2016, delegația din România s-a deplasat la Universitatea de Stat din Chișinău, unde am purtat o serie de discuții pe marginea programului nostru și a posibilităților de colaborare cu conf. univ. dr. hab. Ion Gumenâi, decanul Facultății de Istorie și Filozofie, prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu, directorul Institutului de Istorie Socială „Pro Memoria”, conf. univ. dr. Ludmila Cojocaru, prof. univ. dr. Andrei Dumbrăveanu. Una dintre ele a vizat stadiul cercetărilor despre locurile memoriale dedicate victimelor comunismului, a diferitelor practici festive, religioase care le însoțesc. Cu acest prilej, cercetătorii români au fost invitați să vizioneze, în premieră, un excepțional film documentar, realizat de prof. univ. dr. Andrei Dumbrăveanu (șeful Departamentului TV - Radio), cu participarea unor membri ai Facultății de Istorie și Filosofie (prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu), ai Facultății de Comunicare și Jurnalism. Realizat cu prilejul unui pelerinaj memorial în Insulele Solovetsky sau Solovki, un complex monahal

transformat într-una dintre cele mai teribile închisori ale Gulagului, materialul video se constituie într-o tulburătoare mărturie despre ororile comunismului (numărul victimelor, proveniența lor geografică – pe lângă europeni și asiatici, nord-africani, nord și sud-americani, ofițeri din aparatul închisorii, având la activ executarea personală a 20 000 de victime), violența represivă care a atins culmi rar bănuite, dar și a încercărilor contemporane de supraviețuire, refacere și dezvoltare a locului în dubla sa dimensiune, de complex monahal și de loc memorial, marcat de noile presiuni ale puterii de la Moscova. Ar putea fi adus acest documentar în Craiova, în noiembrie 2016, cu prilejul coloquiului național „Cultura populară la români: religios și folcloric”, și supus și unor lecturi de interpretare etnologică și antropologică.

Pe 17 mai 2016, împreună cu Secția de Istorie Contemporană a Institutului de Istorie al AȘM am organizat seminarul științific „Practici festive, memorie și ideologie în România și Republica Moldova în secolele XIX-XXI: cum abordăm sursele noastre”. Au participat toți membrii delegației din România, colegi din cadrul Institutului de Istorie al AȘM, ai Universității de Stat din Chișinău, inclusiv specialiști din alte domenii (psihologie), doctoranzi și masteranzi. Lucrările seminarului au fost găzduite de sala de conferințe a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. Timp de peste trei ore s-a discutat pe marginea propriilor cercetări referitoare la vizitele imperiale țariste în Basarabia (Cristina Gherasim), relația dintre Biserica Ortodoxă și sărbătorile naționale în România, pornind de la importanța arhivelor ecleziastice (Nicolae Mihai), cum s-au manifestat extremiștii de stânga în România, controlul inițiat de autoritățile române, inclusiv asupra sărbătorilor de 1 Mai, în lumina informațiilor conținute de fondurile arhivistice provenind de la Poliția, Chestura și Jandarmeria Română (Gabriel Croitoru), relația dintre ideologia comunistă și arta europeană în primele decenii ale secolului al XX-lea (Silviu-Gabriel Lohon), comemorările Celui De-Al Doilea Război Mondial în Republica Moldova și Transnistria (2005-2016) (Virgiliu Bîrlădeanu). Dezbaterile care au urmat au pus în evidență atât specificul surselor (administrative, ecleziastice, vizuale), cât și componenta metodologică necesară obținerii unei reflecții de calitate, necesitatea demersului interdisciplinar care permite o mai bună prelucrare a informațiilor obținute în arhive (Cristina Gherasim, Gabriel Croitoru, Nicolae Mihai), muzee (Silviu-Gabriel Lohon) sau pe teren (Virgiliu Bîrlădeanu). Discuțiile vii care au angrenat toți participanții, noutățile prezentate (de exemplu, în comunicarea sa, dl. Gabriel Croitoru a adus informații inedite despre existența unor fonduri speciale din Basarabia la Direcțiile Județene ale Arhivelor Naționale din Oltenia) au arătat încă o dată relevanța și actualitatea programului de cercetare ales, necesitatea continuării lui, colegii de la Institutul de Istorie din Chișinău manifestându-și întregul sprijin și disponibilitate.

Menționăm și faptul că, urmare a prestației delegației de la ICSU „C. S. Nicolăescu Ploșor”, lucrarea dlui Gabriel Croitoru a fost solicitată pentru a fi publicată într-un număr viitor al *Revistei de istorie a Moldovei*. Informații despre eveniment au fost postate pe site-ul Institutului de Istorie al AȘM: <http://www.history.asm.md/index.php/ro/activitate/intruniri-stiintifice/747-seminarul->

stiintific-practici-festive-memorie-siideologie-in-romania-si-republica moldova-in-secolele-xix-xxi-cum-abordam-sursele-noastre.

Pe 18 mai 2016, la invitația dlui prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu, dr. Ion Militaru și dr. Nicolae Mihai au fost invitați să conferențieze în fața studenților de la specializarea Istorie din cadrul Universității de Stat despre impactul ideologiei comuniste în Europa de Răsărit și despre sărbătorile naționale ca „obiect istoriografic”. Evenimentul a durat două ore, subiectele prezentate dând naștere la un dialog activ cu studenții și cadrele didactice prezente în sală, despre ideologie și libertate, semnificațiile sărbătorii, teroarea istoriei.

De asemenea, pe parcursul stagiului nostru am vizitat Comrat-ul (Găgăuzia), constatând încă persistența simbolurilor comuniste (imensa statuie a lui Lenin), am efectuat o cercetare asupra publicațiilor basarabene religioase din perioada interbelică, găzduite de Biblioteca Națională (Nicolae Mihai), am vizitat Muzeul Militar, mai ales secțiunea specială dedicată „Ocupației sovietice”, pe care o recomandăm cu căldură tuturor colegilor români. Excelent compartimentată, ea propune un culoar memorial pornind de la anii imediat următori revoluției bolșevice până la 1989, cu informații inedite despre foamete, distrugerea patrimoniului urban al Basarabiei, represiune, forme de rezistență, anchetarea și detenția, Gulagul, propaganda. Impresionante imaginile cu copii murind de foame, reconstituirile unei camere de anchetă sau a unei barăci din perioada Gulagului.

În concluzie, apreciem pozitiv experiența acestui stagiu în Republica Moldova și exprimăm calde mulțumiri tuturor celor care au făcut posibilă această experiență plăcută (doamnei Ștefania Toader de la Departamentul de Relații Externe al Academiei Române, doamnei Lucia Nastasiuc din cadrul Academiei de Științe a Moldovei, Departamentul de Relații Externe, domnului prof. univ. dr. hab. Gheorghe Cojocaru, directorul Institutului de Istorie a Academiei de Științe a Moldovei, doamnei Silvia Corlătean, secretarul științific, domnului profesor univ. dr. hab. Anatol Petrencu de la Universitatea de Stat, doamnei conferențiar Lidia Pădureac, decanul Departamentului de Istorie și Asistență Socială de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Domnului conf. univ. dr. Virgiliu Bîrlădeanu și doamnei conf. univ. dr. Ludmila Cojocaru, sufletul acestor întâlniri, care ne-au facilitat o serie de contacte utile și care au fost „ghizii” noștri în descoperirea Basarabiei istorice și nu numai, le rămânem încă o dată profund îndatorați.

Nicolae Mihai